

4. Охорона праці на підприємстві. Безпечні умови праці на робочому місці : веб-сайт. URL: https://otherreferats.allbest.ru/life/00734057_0.html (дата звернення: 5.05.2019)

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ В ШКІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

*Зикова Л.О.
м. Полтава*

***Анотація.** Дана стаття присвячена розгляду актуальних питань охорони праці та безпеки життєдіяльності у під час освітнього процесу. У даній статті характеризуються основні нормативно-правові акти з охорони праці і безпеки життєдіяльності, а також визначаються обов'язки керівників та посадових осіб щодо забезпечення здорових і безпечних умов навчально-виховного процесу, запобігання травматизму його учасників, розслідуванню та обліку нещасних випадків у закладах освіти.*

***Ключові слова:** охорона праці, безпека життєдіяльності, інструктажі з безпеки життєдіяльності та охорони праці, нещасний випадок, учасники навчально-виховного процесу.*

Державна політика у сфері охорони праці спрямована на створення безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням. На державному рівні прийнято безліч законодавчих актів, якими регулюються питання охорони праці і безпеки життєдіяльності, а саме: Конституція України, Кодекс законів про працю України, Кодекс цивільного захисту України, Закон України «Про охорону праці», Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» тощо.

Правову основу безпеки життєдіяльності становить Конституція України, як за своїми юридичними особливостями, так і за своїми принципами. Так, Стаття 27 гарантує, що «Обов'язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань». У Статті 43 Конституції України закріплено право кожного громадянина України на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом.

У Законі України «Про освіту» Стаття 51. п. 1. говорить, що «Вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти відповідно мають гарантоване державою право на безпечні і нешкідливі умови навчання та праці». Статтею 57.п. 1. цього Закону передбачено, що «Держава забезпечує педагогічним та науково-педагогічним працівникам ... належні умови праці, побуту, відпочинку, медичне обслуговування».

У Статті 22.п. 1 Закон України «Про загальну середню освіту» зазначається, що «Загальноосвітній навчальний заклад забезпечує безпечні та нешкідливі умови навчання, режим роботи, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я, формує гігієнічні навички та засади здорового способу життя учнів (вихованців)».

Питанням організації роботи з охорони праці і безпеки життєдіяльності в закладах освіти приділяється велика увага з боку органів виконавчої влади, а саме Міністерства освіти і науки, департаментів (управлінь) освіти і науки обласних, районних державних адміністрацій та управлінь освітою органів місцевого самоврядування.

Обов'язки посадових осіб та організація роботи з охорони праці і безпеки

життєдіяльності в закладах освіти визначені «Положенням про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти» затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 року № 1669 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23 січня 2018 р. за № 100/31552. Згідно даного положення організація роботи з охорони праці в навчальних закладах покладається на їх керівників (ректора, директора, завідувача). При настанні під час освітнього процесу нещасного випадку саме на керівника навчального закладу покладається обов'язок вжити заходів, передбачених Положенням про порядок розслідування нещасних випадків.

Проведення розслідування нещасних випадків, що трапилися з учасниками навчально-виховного процесу під час освітнього процесу здійснюється відповідно до *Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах*, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 31 серпня 2001 року № 616, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 грудня 2001 року за № 1093/6284 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 07 жовтня 2013 року № 1365). Дія даного Положення поширюється на дошкільні, загальноосвітні, професійно-технічні, позашкільні, вищі навчальні заклади, заклади післядипломної освіти незалежно від форм власності й підпорядкування. Цим Положенням також встановлюється єдиний порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, що сталися з вихованцями, учнями, студентами, курсантами, слухачами, стажистами, клінічними ординаторами, аспірантами, докторантами під час навчально-виховного процесу, у тому числі під час трудового та професійного навчання в навчальних закладах на території України.

Розслідуванню підлягають нещасні випадки що трапилися з учасниками навчально-виховного процесу і призвели до тимчасового (більш як на один робочий (навчальний) день залежно від типу та організації роботи навчального закладу) або стійкого погіршення стану здоров'я чи їх смерті, а саме: травми через нанесення тілесних ушкоджень різного походження, у тому числі нанесених іншою особою, предметами, отруєння, теплові удари, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою та інші ушкодження, отримані внаслідок аварій, пожеж, стихійного лиха (землетруси, зсуви, повені, урагани, інші надзвичайні події), контакту з представниками тваринного та рослинного світу.

Згідно пункту 5 даного Положення про порядок розслідування нещасних випадків, розслідуванню підлягають нещасні випадки, що сталися:

- під час проведення навчальних занять (лекцій, уроків, практичних, лабораторних занять, інших занять та в перервах між ними) відповідно до навчальних, виробничих і наукових планів та розкладу занять;
- під час прямування на заняття з одного корпусу навчального закладу до іншого пішки чи на транспорті, якщо це визначено навчальними, виробничими і науковими планами та розкладом занять;
- під час проведення позакласних, позашкільних та інших заходів у вихідні, святкові та канікулярні дні, якщо ці заходи здійснюються під безпосереднім керівництвом працівника навчального закладу (викладача, вчителя, вихователя, класного керівника, майстра виробничого навчання тощо) або іншої особи, яка призначена наказом керівника навчального закладу за його згодою;
- під час занять з трудового і професійного навчання, проведення професійних, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, виробничої та навчальної практики, які проводяться відповідно до навчальних планів у навчальних закладах або на дільницях (територіях), що їм належать;
- під час роботи у шкільних лісництвах, на навчально-дослідних ділянках

навчального закладу;

- під час роботи у трудових студентських загонах, учнівських об'єднаннях (таборах праці і відпочинку);

- під час проведення спортивних змагань, тренувань, оздоровчих заходів, екскурсій, походів, експедицій, організованих навчальним закладом у встановленому порядку;

- під час перевезень учасників навчально-виховного процесу до місця проведення навчання, інших заходів і назад у разі організованого прямування їх на запланований захід на транспорті або пішки;

- унаслідок вживання алкоголю, наркотичних або інших психотропних речовин, а також унаслідок їх дії (асфіксія, інсульт, зупинка серця тощо) за наявності медичного висновку, якщо нещасні випадки сталися під час проведення занять, інших заходів та робіт.

В залежності від того з ким із учасників навчально-виховного процесу стався нещасний випадок порядок дій під час розслідування дещо відрізнятиметься. Так, якщо нещасний випадок в навчальному закладі стався з працівниками, які працюють на умовах трудового договору (контракту) або фактично допущені до роботи, то розслідування і облік таких нещасних випадків здійснюється відповідно до *Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві*, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1232. Даний Порядок застосовується також для розслідування та обліку нещасних випадків, що сталися з учасниками навчально-виховного процесу навчальних закладів під час проходження ними виробничого навчання, практики або виконання робіт на підприємстві під керівництвом його посадових осіб. Такі нещасні випадки, розслідуються і беруться на облік підприємством на якому учасники навчально-виховного процесу проходили практику або були залучені до виконання робіт. До участі у розслідуванні такого нещасного випадку залучається представник навчального закладу.

Нещасні випадки, що трапилися з учасниками навчально-виховного процесу, які мешкають у гуртожитках навчальних закладів, і пов'язані з порушенням правил перебування у гуртожитках, затверджених в установленому порядку, розслідуються і беруться на облік відповідно до *Порядку розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру*, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 22 березня 2001 року № 270 (зі змінами).

Розберемо який порядок дій в разі настання нещасного випадку у навчальному закладі під час освітнього процесу (таблиця 1).

Таблиця 1

Особливості розслідування нещасного випадку що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах

В разі, якщо потерпілими від нещасного випадку є - вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі.	В разі, якщо потерпілими від нещасного випадку є – працівники навчального закладу, які працюють на умовах трудового договору (контракту) або фактично допущені до роботи.
Яким нормативним документом керуємося під час проведення розслідування?	
<i>Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах</i> , затвердженого наказом	<i>Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві</i> , затвердженого постановою

Міністерства освіти і науки України від 31 серпня 2001 року № 616, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 грудня 2001 року за № 1093/6284 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 07 жовтня 2013 року № 1365)	Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1232
Дії потерпілого або свідка нещасного випадку	
повинен повідомити безпосереднього керівника (учителя, вихователя, викладача, іншу особу, яка була присутня під час проведення заходів навчально-виховного процесу в навчальному закладі чи за його межами), який зобов'язаний:	повинен повідомити безпосереднього керівника, який зобов'язаний:
<ul style="list-style-type: none"> - терміново організувати надання першої медичної допомоги потерпілому, у разі необхідності - його доставку до лікувально-профілактичного закладу; - зберегти обстановку на місці в тому стані, в якому вона була на момент події (якщо це не загрожує життю і здоров'ю тих, хто там перебуває, і не призведе до більш тяжких наслідків); - повідомити про те, що сталося, керівника навчального закладу та особу, на яку покладено відповідальність за охорону праці, безпеку життєдіяльності в навчальному закладі. - Якщо нещасний випадок трапився під час походу, екскурсій або інших заходів поза територією району (міста), де розташовано навчальний заклад, особа, відповідальна за проведення заходу, негайно повідомляє також орган управління освітою за місцем події 	<ul style="list-style-type: none"> - терміново організувати надання першої невідкладної допомоги потерпілому, забезпечити у разі потреби його доставку до лікувально-профілактичного закладу; - негайно повідомити роботодавця про те, що сталося; - зберегти до прибуття комісії з розслідування (спеціального розслідування) нещасного випадку обстановку на робочому місці та машини, механізми, обладнання, устаткування у такому стані, в якому вони були на момент настання нещасного випадку (якщо це не загрожує життю чи здоров'ю іншим учасникам навчально виховного процесу і не призведе до більш тяжких наслідків), а також вжити заходів до недопущення подібних нещасних випадків.
Лікувально-профілактичний заклад	
Лікувально-профілактичний заклад, куди доставлено потерпілого внаслідок нещасного випадку, що стався під час навчально-виховного процесу, на письмовий запит керівника навчального закладу надає медичний висновок про стан потерпілого та характер ушкоджень.	Повинен передати протягом доби з використанням засобів зв'язку та на паперовому носії екстрене повідомлення про звернення потерпілого з посиланням на нещасний випадок на виробництві за формою затвердженою <i>Порядком розслідування нещасних випадків на виробництві</i> згідно з додатком 1 <ul style="list-style-type: none"> 1) навчальному закладу, де працює потерпілий; 2) робочому органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування за місцезнаходження навчального закладу, де працює потерпілий, або за місцем настання нещасного випадку;

	<p>3) територіальному органу Держпраці за місцем настання нещасного випадку;</p> <p>4) закладові державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює державний санітарно-епідеміологічний нагляд за навчальним закладом, де працює потерпілий, у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння). Лікувально-профілактичний заклад обов'язково проводить у порядку, встановленому МОЗ, необхідні дослідження і складає протокол про наявність в організмі потерпілого алкоголю (наркотичних засобів чи отруйних речовин) та визначає ступінь його сп'яніння. Відповідний висновок чи витяг з протоколу, а також висновок про ступінь тяжкості травми подаються на запит керівника навчального закладу.</p>
Керівник, який одержав повідомлення про нещасний випадок	
<ul style="list-style-type: none"> - ужити заходів щодо усунення причин, що викликали нещасний випадок; - повідомити батьків потерпілого (особу, яка представляє його інтереси); - направити письмовий запит до лікувально-профілактичного закладу для отримання медичного висновку про характер і тяжкість ушкодження потерпілого; - протягом доби утворити наказом комісію з розслідування нещасного випадку у складі не менше ніж три особи та організувати розслідування нещасного випадку. - Про нещасний випадок, що стався з учасником навчально-виховного процесу через нанесення тілесних ушкоджень внаслідок бійок, скоєння правопорушень під час навчально-виховного процесу, керівник навчального закладу також інформує правоохоронні органи. 	<p>1) протягом однієї години передати з використанням засобів зв'язку та протягом доби на паперовому носії повідомлення про нещасний випадок за формою затвердженою <i>Порядком розслідування нещасних випадків на виробництві</i> згідно з додатком 2:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Фондові за місцезнаходженням навчального закладу, на якому стався нещасний випадок; - керівникові первинної організації профспілки незалежно від членства потерпілого в профспілці; - керівникові підприємства, де працює потерпілий, якщо потерпілий є працівником іншого підприємства; - органу державного пожежного нагляду за місцезнаходженням навчального закладу у разі настання нещасного випадку внаслідок пожежі; - закладові державної санітарно-епідеміологічної служби, який здійснює санітарно-епідеміологічний нагляд за навчальним закладом (у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння)); <p>2) протягом доби наказом утворити комісію у складі не менш як три особи та організувати проведення розслідування.</p>
До складу комісії з розслідування нещасних випадків включаються	
- заступник керівника навчального	- заступник керівника навчального

<p>закладу, на якого покладено відповідальність за охорону праці, безпеку життєдіяльності навчального закладу (голова комісії) і який пройшов навчання і перевірку знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності відповідно до <i>Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці в закладах, установах, організаціях, підприємствах, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України</i>, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 18 квітня 2006 року № 304, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 07 липня 2006 року за № 806/12680;</p> <ul style="list-style-type: none"> - керівник служби охорони праці навчального закладу або особа, на яку наказом керівника покладено ці обов'язки; - член комітету профспілкової організації або уповноважений трудового колективу навчального закладу з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності. 	<p>закладу, на якого покладено відповідальність за охорону праці, безпеку життєдіяльності навчального закладу (голова комісії) і який пройшов навчання і перевірку знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності відповідно до <i>Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці в закладах, установах, організаціях, підприємствах, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України</i>, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 18 квітня 2006 року № 304, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 07 липня 2006 року за № 806/12680;</p> <ul style="list-style-type: none"> - керівник служби охорони праці навчального закладу або особа, на яку наказом керівника покладено ці обов'язки; - член комітету профспілкової організації або уповноважений трудового колективу навчального закладу з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності. - представник Фонду соціального страхування за місцезнаходження навчального закладу.
<p>До складу комісії не включається працівник навчального закладу, який безпосередньо відповідає за стан охорони праці, безпеки життєдіяльності у структурному підрозділі навчального закладу (лабораторія, кабінет, майстерня тощо), де стався нещасний випадок.</p>	
<p>Комісія зобов'язана протягом трьох робочих днів з моменту її утворення</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - з'ясувати обставини і причини нещасного випадку; - отримати пояснення у потерпілого; - виявити і опитати свідків та осіб, які допустили порушення нормативно-правових актів з охорони праці та безпеки життєдіяльності; - розробити заходи щодо усунення причин нещасного випадку, визначити відповідальних за це осіб 	<ul style="list-style-type: none"> - обстежити місце настання нещасного випадку, одержати письмові пояснення потерпілого, якщо це можливо, опитати осіб - свідків нещасного випадку та причетних до нього осіб; - визначити відповідність умов праці та її безпеки вимогам законодавства про охорону праці; - з'ясувати обставини і причини настання нещасного випадку; - вивчити первинну медичну документацію (журнал реєстрації травматологічного пункту лікувально-профілактичного закладу, звернення потерпілого до медичного пункту або медико-санітарної частини підприємства, амбулаторну картку та історію хвороби потерпілого, документацію відділу кадрів, відділу (служби) охорони праці тощо); - визначити, пов'язаний чи не пов'язаний

	<p>нещасний випадок 3</p> <p>виробництвом;</p> <p>- установити осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці, а також розробити план заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам;</p>
За результатами розслідування комісія зобов'язана:	
<p>- скласти акт про нещасний випадок за формою Н-Н затвердженою <i>Положенням про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах</i> згідно додатком 1 у п'яти примірниках, який затверджується керівником навчального закладу.</p> <p>- до акта Н-Н додаються пояснення свідків, потерпілого та інші документи щодо обставин нещасного випадку, наявності шкідливих і небезпечних факторів та медичний висновок про стан здоров'я потерпілого в результаті нещасного випадку.</p>	<p>- скласти у п'яти примірниках акт проведення розслідування нещасного випадку за формою Н-5 затвердженою <i>Порядком розслідування нещасних випадків на виробництві</i> згідно з додатком 3 та акт про нещасний випадок, пов'язаний з виробництвом, за формою Н-1 затвердженою <i>Порядком розслідування нещасних випадків на виробництві</i> згідно з додатком 4 (у разі, коли нещасний випадок визнано таким, що пов'язаний з виробництвом) і передати їх роботодавцеві для затвердження;</p> <p>- скласти у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння), пов'язаного з виробництвом, крім актів за формою Н-5 і Н-1, у шістьох примірниках картку обліку професійного захворювання (отруєння) за формою П-5 затвердженою <i>Порядком розслідування нещасних випадків на виробництві</i> згідно з додатком 5.</p>
<p>Акт Н-Н підписують голова та всі члени комісії з розслідування нещасного випадку. У разі незгоди зі змістом зазначеного акта член комісії письмово викладає свою думку, яка додається до акта і є його невід'ємною частиною, про що робиться запис в акті Н-Н.</p>	<p>Акти за формою Н-5 і Н-1 підписуються головою та всіма членами комісії. У разі незгоди із змістом акта член комісії підписує його з відміткою про наявність окремої думки, яку викладає письмово і додає до акта за формою Н-5 як його невід'ємну частину</p>
Після підписання актів розслідування нещасних випадків всіма членами комісії акти подаються на затвердження керівникові навчального закладу	
<p>Керівник навчального закладу протягом одного робочого дня після одержання матеріалів, підготовлених комісією з розслідування за підсумками її роботи, повинен розглянути і затвердити акт Н-Н. Примірники затвердженого акта Н-Н протягом трьох робочих днів надсилаються керівником навчального закладу:</p> <p>- потерпілому, батькам або особі, яка представляє інтереси потерпілого;</p> <p>- керівнику структурного підрозділу</p>	<p>Примірники затверджених актів за формою Н-5 і Н-1 протягом доби надсилаються роботодавцем:</p> <p>- керівникові (спеціалістові) служби охорони праці або посадовій особі (спеціалістові), на яку роботодавцем покладено виконання функцій з охорони праці навчального закладу, працівником якого є потерпілий;</p> <p>- потерпілому або уповноваженій ним особі, яка представляє його</p>

<p>навчального закладу, де стався нещасний випадок;</p> <ul style="list-style-type: none"> - начальнику служби охорони праці навчального закладу або особі, на яку покладено ці обов'язки (відповідальному); - органу управління освітою за місцезнаходженням навчального закладу, засновнику (власнику) навчального закладу; - архіву навчального закладу. 	<p>інтереси;</p> <ul style="list-style-type: none"> - фондові за місцезнаходженням навчального закладу, на якому стався нещасний випадок; - територіальному органів Держпраці за місцезнаходженням навчального закладу, на якому стався нещасний випадок; - первинній організації профспілки, представник якої брав участь у роботі комісії; <p>Копії актів за формою Н-5 і Н-1 надсилаються управлінням освітою за місцезнаходженням навчального закладу, засновнику (власнику) навчального закладу; архіву навчального закладу.</p>
--	--

Отже, розслідування нещасних випадків в навчальному середовищі повинно здійснюватися фахівцями з охорони праці у відповідності до законодавчих та нормативних документів. Але варто зазначити, що дотриманні вимог техніки безпеки та безпеки життєдіяльності є запорукою попередження нещасних випадків.

Список використаної літератури

1. Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1093-01#n15> (дата звернення: 09.04.2019).
2. Про затвердження Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-06> (дата звернення: 09.04.2019).
3. Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 року № 1232 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1232-2011-%D0%BF> (дата звернення: 12.04.2019).
4. Журнал «Довідник спеціаліста з охорони праці» №11 листопад 2018 р. URL: <https://esop.mcfgr.ua/> (дата звернення: 02.04.2019).
5. Законом України від 23.09.1999 № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> (дата звернення: 12.04.2019).

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА ОБ'ЄКТІВ З МАСОВИМ ПЕРЕБУВАННЯМ ЛЮДЕЙ

*Левченко Ю. В.
м. Полтава*

***Анотація.** У статті подано загальну характеристику об'єктів з масовим перебуванням людей та можливих небезпек у разі пожежі, а також описано способи забезпечення надійного протипожежного захисту.*

***Ключові слова:** пожежний ризик, захист, пожежна безпека, надзвичайна ситуація.*